
ОТЧИТАНЕ НА РАЗХОДИТЕ

„Който не знае да пази малкото, губи и голямото.”

Менандър

---

1. ХАРАКТЕРИСТИКА НА РАЗХОДИТЕ

Те се определят като намаление на актива /средствата/ или увеличение на пасива /задълженията. Могат да бъдат класифицирани от различни гледни точки. Тези, свързани с осъществяването на определена дейност, които образуват нейната съкратена /технологична/ себестойност се класифицират като основни производствени разходи. **Отчитането** на разходите е свързано с определени **принципи**:

- на начисляването
- на съпоставимостта
- на предпазливостта

Съгл.чл.17 на ЗС **разходите се отчитат** като:

---

2. РАЗХОДИ ЗА ДЕЙНОСТТА ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ЕЛЕМЕНТИ

- а/ разходи за материали
- б/ разходи за външни услуги
- в/ разходи за амортизация

- г/ разходи за заплати
- д/ разходи за осигуровки
- е/ други разходи

Тези групи разходи се отчитат в ОПР /отчет за приходите и разходите/ Разходите се отчитат чрез сметките от гр.60 и 61. Теза сметки са операционни но имат характер на активни. Сметките от гр.60 отчитат разходите по икономически елементи.

- 601 Разходи за материали. Тук се включват всички изразходвани материали, независимо от конкретното им възплащение по видове дейности. Аналитичното им отчитане ще бъде по видове– основани, спомагателни, гориво, енергия и др.
- 602 Разходи за външни услуги – получени услуги от физически и юридически лица. Те обикновено нямат веществен характер – разходи за ремонт, реклами, телефон, застраховки и др.
- 603 Разходи за амортизация – тук се отчита начислената амортизационна квота по избрания от предприятието метод. Амортизация се начислява на материалните и нематериални активи.
- 604 Разходи за заплати – начислени заплати на работещите по трудови и граждански договори..
- 605 Разходи за осигуровки – социално и здравно осигуряване. Аналитичното отчитане може да бъде социално, здравно, допълнително пенсионно, фонд “Безработица”
- 606 Разходи за данъци, такси и др. местни данъци; и други.
- 607 Разходи за провизии – начислените провизии за потенциални задължения

- 608 Разходи за последващи оценки на активи – отчита загубите от преоценки на ДМА
- 609 Други разходи – разходи за командировки, изложби панаири, стипендии и др.

3. РАЗХОДИ ПО ВИДОВЕ ДЕЙНОСТИ

Сметките от гр. 61 отчитат разходите за дейността. Предприятията в условията на пазарна икономика могат да имат няколко основни дейности, а също така и спомагателна. Разходите за основна дейност включват **основните производствени разходи**, отразени преди това по сметките от гр.60. Основните производствени разходи се делят на **преки и косвени** /непреки/. Към първите се отнасят тези, които могат да бъдат отнесени пряко към всеки продукт или услуга, а към вторите, тези които не могат да бъдат отнесени. **Преки** са разходите за материали, заплати. **Косвени** са разходите за амортизация на сгради, за заплати на спомагателни работници и др.

Разходите за основна дейност се отчитат чрез сметка 611 Разходи за основна дейност, по дебита на която се формира съкратената, /технологична/ себестойност на продукцията или услугата След преминаването през всички фази на технологичния процес. продуктът на труда /готовата продукция/ преминава от сферата на производство в стоковата сфера. а счетоводната статия за заприходяване на продукцията е:

<i>Д-т</i>	303	Готова продукция
<i>К-т</i>	611	Разходи за основна дейност

Допълнителното, /спомагателно/ производство може да бъде ремонтна дейност, транспортна и т.н. Нейното отчитане

се извършва по сметка 612 Разходи за спомагателна дейност, като по дебита се формира себестойността на услугата.

Д-т   612   Разходи за спомагателна дейност

К-т   Сметките от г-р.60

Ако извършената услуга е за основна дейност се съставя статията:

Д-т   611   Разходи за основна дейност

К-т   612   Разходи за спомагателна дейност

Възможно е спомагателната дейност да извършва услуга на самата себе

Д-т   612   Разходи за спомагателна дейност

Подсметка .....

К-т   612   Разходи за спомагателна сметка

Подсметка .....

Извършените услуги за другите дейности се отчитат по същия начин.

Възможно е в предприятието да се извършва селско – стопанска дейност, която да бъде също основна. Може да се произвеждат зърнени храни, технологически култури, допълнителна продукция като слама, царевичак и др. Тази продукция за разлика от основната се отчита по цени, възприети от предприятието. За отчитане на отделните производства може да се използват под сметки към сметка 611 Разходи за основна дейност – под сметки напр.6110 Растениевъдство, 6111 Животновъдство, като за всяка отделна култура или група животни може да се води аналитична сметка.

Пример:

Произведено е 500т. пшеница, като разходите за производство възлизат на 40000лв. Получената слама е оценена за 2000лв. Фактическата себестойност на 1 т. жито ще бъде

$$40\ 000 - 2\ 000 = 38000\text{лв.} : 500 = 76\text{лв.}$$

Транспортната дейност може да бъде отнесена към основната. Обект на превоз са пътници и товари. Отчитането на тази дейност се извършва чрез сметка 611. Ако тя е една от основните дейности, тогава тя ще се отрази с четири цифрена сметка по дебита, на която ще се получи себестойността на извършения превоз.

<i>Д-т</i>	611	Разходи за основна дейност
	6111	Разходи за транспортна дейност
<i>К-т</i>	гр.60	

При продажба на услугата – със себестойността

<i>Д-т</i>	703	Приходи от продажба на услуги
<i>К-т</i>	6111	Разходи за транспортна дейност

С продажна цена

<i>Д-т</i>	411	Клиенти
<i>К-т</i>	703	Приходи от продажби на услуги
<i>К-т</i>	4532	Начислен ДДС за продажбите

Транспортната дейност се осъществява от предприятия, които извършват поупко – продажба на стоки. Тази дейност може да се отчита по два начина:

Първият използва сметка 611 Разходи за основна дейност, като аналитичното отчитане е по складове и магазини. Извършените разходи се отчитат по дебита на сметките от гр.60 и се отнасят в сметка 611

Д-т 611 Разходи за основна дейност
 К-т гр.60

Възможно е тази дейност да получи някаква услуга от спомагателната. В който случай и тази услуга ще си включи като разход.

Д-т 611 Разходи за основна дейност
 К-т 612 Разходи за спомагателна дейност

Реализацията на стоките ще се отрази чрез сметка 702 Приходи от продажба на стоки. В дебита ѝ ще се отрази отчетната стойност на стоките и извършените разходи в търговската дейност, а в кредитната – продажната цена.

Д-т 702 Приходи от продажба на стоки
 К-т 611 Извършени разходи
 К-т 304 Стоки с отчетна стойност
 Д-т 411 Клиенти
 К-т 702 Приходи от прод. на стоки по продажна стойност
 К-т 4532 Начислен ДДС за продажбите

Вторият начин предполага използването само на сметки от гр.60. като се приключват със сметка 702.

Д-т 702 Приходи от продажба на стоки
 К-т гр. 60

Отчитане на социално – битовата дейност. Тя е специфична и обхваща основно организиране на столове към предприятията. За отчитането се използва сметка 611 Разходи за основна дейност. към която ще се открие сметка с четири

цифрен знак, напр. 6113 Разходи за социално-битова дейност. Отчитането на разходите е аналогично с основната дейност.

Произведената продукция в стола по съкратената себестойност се отразява чрез статията:

<i>Д-т</i>	701	Приходи от продажба на продукция
<i>К-т</i>	611	Разходи за основна дейност
<i>К-т</i>	6113	Разходи за социално – битова дейност

При осигуряване на безплатна храна за различните категории персонал се съставя статията:

<i>Д-т</i>	611	Разходи за основна дейност
<i>Д-т</i>	612	Разходи за спомагателна дейност
<i>Д-т</i>	613	Разходи за придобиване на ДМА
<i>К-т</i>	611	Разходи за основана дейност
<i>К-т</i>	6113	Разходи за социално – битова дейност

Реализирането на продукцията се отразява чрез статията:

<i>Д-т</i>	гр.50	
<i>К-т</i>	701	Приходи от продажба на продукция

Освен посочените дейности, предприятието може да извършва и **строителна**. Това се осъществява на база предварително сключени договори. Обикновено се строят няколко обекта, която налага организацията на счетоводната отчетност да бъде такава, че да се получава информация за всички обекти. Тава предполага, че към сметка 611 Разходи за основна дейност ще се използва сметка с четири цифрен знак, която ще отрази тази дейност. Аналитичното отчитане ще бъде по отделни обекти. Разходите се отчитат по сметките от гр. 60.

В стандартите са посочени видовете договори за строителството. Разликата между тях е по отношение на цената, т.е. дали е “твърдо” определена или на база „разходи плюс”

За строителното предприятие завършеният обект е вид готова продукция и нейното отчитане е както при готовата продукция и нейната реализация. Разликата е само в случаите, когато сумата на отделните разходи надвишава действителните. В този случай допълнително извършените разходи се начисляват като други разходи /609 Други разходи/.

---

4. ОТЧИТАНЕ НА РАЗХОДИТЕ ЗА БЪДЕЩИ ОТЧЕТНИ ПЕРИОДИ

Те не са свързани с текущата дейност а се отнасят като такива за бъдещи периоди, т.е. приходите или изгодите ще се получат в бъдеще. срещу разхода, който е извършен през текущия период. Това са разходи за наеми /предварително изплатени за активи, които ще се ползват през следващ отчетен период/

Отчитането се извършва със сметки от гр.65

651	Не финансови разходи за бъдещи отчетни периоди
652	Финансови разходи за бъдещи отчетни периоди

Към Нефинансовите се отнасят разходите за учредяване и разширяване, предплатени наеми. Към финансовите – начислени лихви за придобиване на активи чрез лизинг /финансов/ и др.

Сметките се дебитират с посочените разходи, като в края на отчетния период със съответната част се увеличават текущите разходи.

5. ОТЧИТАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ РАЗХОДИ

Те са свързани с организацията и общото управление на предприятието. Те са непреки разходи и са относително постоянни. Те не участват във формирането на цената на придобиване и на съкратената /технологична/ себестойност. Отчитат се със сметка

614   Административни разходи

Аналитичното отчитане се извършва по видове разходи например:

разходи за заплати

разходи за социално осигуряване

разходи за амортизация

разходи за командировки и др.

Сметка 614 се дебитираща с извършените разходи, отразени преди това по сметките от гр.60

Д-т   614   Административни разходи

К-т   гр.60

В края на отчетния период административните разходи /като непреки/ се разпределят на някаква база, която е посочена в счетоводната политика на фирмата. Такава може да бъде: изразходени основни материали за основната дейност, начислена заплата на основните работници, себестойност на продукцията, стоките и услугите.

Разпределението става като се разделят административните разходи на съответната база и получения коефициент се умножава по базата за всяко изделие или услуга. Разпределените суми се отчитат със статията:

Д-т   гр.70 Приходи от продажби

К-т   614   Административни разходи

С тази статия административните разходи се включват във формирането на пълната себестойност

Съкратена /технологична/ себестойност

съкратена /технологична/
себестойност + разходи за продажби = търговска себестойност

търговска себестойност + административни разходи = пълна себестойност

Пример:

Предприятие произвежда два продукта. През отчетният период са произведени:

От продукт А 4000бр. с фактическа себестойност 10лв.

От продукт Б 5000бр. с фактическа себестойност 15лв.

Непреки разходи 5000лв. (административни разходи).

Като база за разпределение на непреките разходи (разходи за продажба и административни разходи) в счетоводната политика са посочени разходите за заплати на основните работници, които за продукт А са 40% от себестойността, а за продукт Б – 42%.

продукт	база за разпределение		коэффициент на разпределение		сума непреки разходи
	(40%х10лв)х4000				
А	16000	х	0.1053	=	1684
	(423%х15лв)х5000				
Б	31500	х	0.1053	=	3316
общо	47500				5000

$$\text{коэффициент на разпределение} = \frac{\sum \text{непреки разходи}}{\sum \text{база}} = \frac{5000}{47500} = 0.1053$$

При определяне пълната себестойност на двата продукта ще се включат изчислените непреки разходи.

6. ОТЧИТАНЕ НА РАЗХОДИТЕ ЗА ПРОДАЖБИ

Те като административните са непреки /косвени/ и включват транспортни разходи, разходи за реклама, изложби, панаири и др.

Отчитането се извършва със сметка

615 Разходи за продажби

Тя както и сметка 614 е събирателно – разпределителна. Разходите се отразяват в дебита на сметката, предварително отчетени по сметките от гр.60

Д-т 615 Разходи за продажби

К-т гр.60

Тези разходи също се разпределят на някаква база, както беше посочено за административните разходи и се включват в пълната себестойност

Д-т гр.70

К-т 615 Разходи за продажби

Сметки 615 и 614 се приключват задължително в края на отчетния период.

7. ОТЧИТАНЕ НА ФИНАНСОВИТЕ РАЗХОДИ

Те са свързани с текущата дейност на предприятието и включват: разходи за лихви, разходи за операции с движими ценности, разходи по валутни операции и др. Отчитането се извършва със сметки от гр.62. В предходните глави бяха посо-

чени примери за тези разходи и сметките, които ги отчитат. В края на отчетния период те се приключват със сметка 123 Печалби и загуби

Д-т   123   Печалби и загуби

К-т   гр.62

Тези разходи намират израз в разходната част на ОПР.

---

8. ОТЧИТАНЕ НА ИЗВЪНРЕДНИТЕ РАЗХОДИ

Техният обseg е много стеснен и възникват случайно, като не се очаква да се появят отново. Към тях се отнасят кражби, за които не са установени виновни лица, унищожени активи от стихийни бедствия. Отчитането се извършва със сметка

691   Извънредни разходи

Дебитираща се със стойността на липсващите активи от гр.20, 21, 30, 31

Приключва се със сметка 123

Д-т   123   Печалби и загуби

К-т   691   Извънредни разходи

Тези разходи се отразяват в разходната част на ОПР.

---

9. ОТЧИТАНЕ НА ПРОВИЗИИТЕ

Те са пасиви, които могат да се определят приблизително. Те са несигурно проявление във времето и се признават към края на отчетния период, тъй като тогава е най-вероятно да се направи най-добра оценка за тях. Не се разрешава да се признават провизии за бъдещи разходи.

Размерът на провизията трябва да бъде най-добрата приблизителна оценка на разходите, които са необходими за уреждане на задължението към датата на изготвяне на баланса.

Провизиите са регламентирани в СС37 провизии, условни задължения и условни активи и МСФО37 , провизии, условни задължения и условни активи.

Според МСС37 условни пасиви са:

- а) възможно задължение, възникнало от минали събития и съществуването им може да се потвърди само от настъпването или не настъпването на едно или повече несигурни бъдещи събития, които не могат да бъдат напълно контролирани от предприятието или
- б) сегашно задължение, възникнало от минали събития, което не е признато, поради това, че:
  - не е вероятно да се появи необходимост от изходящ поток от ресурси, съдържащи икономически ползи за погасяване на задължението или
  - сумата на задължението не подлежи на надеждно оценяване

Предприятието не следва да оценява условни пасиви.

Условни активи: възможни активи, възникващи от минали събития и чието съществуване може да се потвърди от настъпването или не настъпването на едно или повече несигурни бъдещи събития, които не могат да бъдат напълно контролирани от предприятието.

Предприятието не следва да признава условни активи.

Ако получаването на дохода от реализация е сигурно то свързаните с нея активи не са условни и трябва да бъдат признати.

Разходи за провизии се начисляват само при наличие на достатъчни основания за възникване на задължение. То е ангажимент приет от длъжника да извърши или не някаква дейност.

Когато се начисляват провизии трябва да се имат предвид нормативните разпоредби и обстоятелството, че те обикновено имат ориентиран характер.

Отчитането на провизии е със специална сметка 607 Разходи за провизии. Тя се дебитира с начислените провизии, а се кредитира със сметки от гр.61 (обикновено се ползва сметка 614 Административни разходи).

Пример:

За три години във връзка с гаранционно поддържане на транспортни средства са извършени следните разходи:

Години	Продажби /лв./	Разходи /лв./
2003	400000	5000
2004	300000	2000
2005	350000	2500
Общо	1050000	9500

За да се определи сумата която трябва да се провизира към 31.12.2006 година, ако обемът на продажбите за тази година е 200000лв. се приема среден процент на база отчета от посочените три години

$$9500 : 1050000 = 0,009$$

$$200000 \times 0,009 = 1800\text{лв.}$$

В някои случаи може да се ползва мнението и на експерт. При всички случаи трябва да се изхожда от правилото, че несигурността при оценяването не може да оправдава създаването на прекомерни провизии.

Ако предприятието доставчик е извършило разходи за отстраняване на дефекти през 200гг. за 1600лв. разликата между тях и определената провизия от 1800лв/ ще се отрази:

<i>Д-т</i>	607	Разходи за провизии	1800
<i>К-т</i>	497	Провизии	1800
<i>Д-т</i>	497	Провизии	1600
<i>К-т</i>	401	Доставчици	1600
<i>Д-т</i>	497	Провизии	200
<i>К-т</i>	709	Други приходи от дейността	200
<i>Д-т</i>	709	Други приходи от дейността	200
<i>К-т</i>	123	Печалби и загуби	200

КЛЮЧОВИ ДУМИ:

Разходи – намаляване на икономическата изгода под формата на изтичане на активи или увеличаване на пасиви.

Разходи за бъдещи периоди – извършени през отчетния период, приходите срещу които ще се получат през следващ отчетен период.

Извънредни разходи – разходи възникнали случайно, породени от събития, извън обичайната дейност и не се очаква да възникнат в близко време.

Обичайна дейност – съвкупност от стопански операции, които се извършват от дадено предприятие. Тя е свързана с предмета на дейността за която предприятието има техническо оборудване и квалифициран персонал.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Душанов Ив., Димитров М., Курс по счетоводство на предприятието, С., Ромина, 2003

2. Душанов Ив., Финансово счетоводство (учебно помагало), С., Ромина, 2004
3. Начева Р., Обща теория на счетоводството, С., Тракия, М., 2004

НОРМАТИВНА БАЗА:

Закон за счетоводството.

Международни счетоводни стандарти: МСС 21 Ефекти от промени в обменните курсове; МСС 37 Провизии, условни задължения и условни активи, МСС 39 Финансови инструменти: признаване, оценяване и др., С., Форком, 2003

Счетоводни стандарти за финансови отчети на малки и средни предприятия: СС 21 Ефекти от промени във валутните курсове; СС 32 Финансови инструменти; СС 37 Провизии, условни задължения и условни активи и др., ДВ бр.30/07.04.2005г.